

YENİ BULGULAR IŞIĞINDA KÜLTEPE-KAYSERİ ÇEVRESİNİN ORTA-GEÇ HOLOSEN ORTAMSAL DEĞİŞİMİ, İÇ ANADOLU, TÜRKİYE

Aziz Ören^a, Çetin Şenkul^a, Uğur Doğan^b, Warren John Eastwood^c

^a*Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Isparta*

^b*Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Ankara*

^c*University of Birmingham, School of Geography, Earth and Environmental Sciences, Birmingham*

(azizoren@sdu.edu.tr)

ÖZ

Bu çalışma, Kayseri ve özellikle de Kültepe(Kaniş) örenyeri ve yakın çevresinde orta-geç Holosen'deki ortamsal değişimin belirlenmesini amaçlamaktadır. Kültepe, Erciyes Dağı'nın kuzeydoğusundaki Sarımsaklı Ovası'nda yer almaktadır. Polen analizleri için en yakın alan ise bu yerleşmenin 7 km güneybatısında yer alan ve sığ bir göl (ortalama 1 metre derinlik) olan Engir Gölü'dür (38° 48' K, 35° 35' D; yükselti 1078 m). Kültepe'de şimdiki kadar yapılan arkeolojik kazılarda tespit edilebilen en erken yerleşim, günümüzden 5000 yıl öncesine tarihlendirilmektedir. Bu yerleşme, en zengin dönemini Mezopotamya ile ticari ve kültürel ilişkilerin geliştiği dönem olan Asur Ticaret Kolonileri Çağı'nda (M.Ö. 1950-1700) yaşamıştır. Bu dönemin ardından, M.Ö. 1700'den 800'e kadar uzun bir süre boyunca yerleşmede kesinti meydana gelmiştir. M.Ö. 800'den itibaren yeniden başlayan yerleşme evresi, Osmanlı dönemine kadar sürmüştür. Engir Gölü tabanından Livingstone sondaj ekipmanı ile önceden alınan 393 cm'lik (G.Ö. 2300 yıl) karota ek olarak yeni alınan 717 cm (G.Ö. 4850 yıl) uzunluğundaki karot üzerinde depolen analizleri yapılmıştır. Ayrıca, göl ortamı ve havza hakkında değerlendirme yapmak amacıyla Troels-Smith, organik madde miktarını belirlemek için Loss-on-ignition analizleri gerçekleştirilmiştir. Tilia 2.0.41 yazılımı kullanılarak polen diyagramları çizilmiş ve radyokarbon yaşlandırması sonuçlarına göre doğrusal enterpolasyon kullanılarak kronoloji oluşturulmuştur. İki sediman karotundan elde edilen veriler karşılaştırılarak daha doğru sonuca ulaşılmaya çalışılmıştır. İlk verilere göre, G.Ö. 4695-4440 yıllarında AP (odunsu taksonlar)/NAP (otsu taksonlar) oranları ve bireysel taksonlar göl seviyesinin bu dönemde yüksek olduğuna işaret etmektedir. G.Ö. 4430-4300 tarihlerinde kurak bir dönem yaşanmıştır. G.Ö. 4200'de AP değerlerinin düşük olması ve NAP değerlerinin % 95 kadar yüksek bir değere ulaşması, bu tarihte bir öncekine göre çok daha şiddetli kurak bir dönemin yaşandığını göstermektedir. Bu dönem, Holosen'de meydana gelen önemli kurak ve soğuk dönemlerden biri olan 4.2 olayına karşılık gelmektedir. Bu dönem, G.Ö. ~3950'de AP değerlerinde meydana gelen belirgin bir artışla son bulmaktadır. G.Ö. 3950-3700yılları arasında Kültepe'de yaşanan refah dönemi polen diyagramında tarımsal faaliyetlerin yoğunlaştığına dair tokson türleri ile desteklenmektedir. G.Ö. 1835'te odunsu türlerdeki özellikle Pinus'taki yükseliş nemli bir dönem yaşandığını göstermektedir. Nemlilik durumu değişmekle beraber bu dönem G.Ö. 1280'e kadar devam etmiştir. G.Ö. 1280 ile 1030 yılları arasında kurak bir dönem yaşanmıştır. Genel değerlendirme yapıldığında uzun dönemli kesintiler yaşanmakla birlikte G.Ö. 4820-930 arasındaki dönemde tarımsal faaliyetlerin (meyve ve tahıl tarımı) yoğun olarak yapıldığı anlaşılmaktadır. G.Ö. 930'dan itibaren ise Kültepe çevresinde özellikle tahıl tarımının yoğunlaştığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Engir Gölü, fosil polen, Kültepe, orta-geç Holosen

IN THE LIGHT OF THE NEW FINDINGS MID-LATE HOLOCENE ENVIRONMENTAL CHANGES OF KÜLTEPE-KAYSERİ AND SURROUNDINGS, CENTRAL ANATOLIA, TURKEY

Aziz Ören^a, Çetin Şenku^a, Uğur Doğan^b, Warren John Eastwood^c

^aSüleyman Demirel University, Faculty of Arts and Sciences Dep. of Geography, Isparta

^bAnkara Univ., Faculty of Languages History and Geography, Dep. of Geography, Ankara

^cUniversity of Birmingham, School of Geography, Earth and Env. Sciences, Birmingham

(azizoren@sdu.edu.tr)

ABSTRACT

This study aims to determine the mid-late Holocene environmental change of Kayseri and especially Kültepe (Kaniş) archaeological site and its immediate surroundings. Kültepe is located in Sarımsaklı Plain in the northeast of Mount Erciyes. The closest area for pollen analysis is Engir Lake (38° 48' N, 35° 35' E; elevation 1078 m), which is located 7 km southwest of this site and is a shallow lake (average 1 meter depth). The earliest settlement that can be found in archaeological excavations in Kültepe is dated as 5000 years ago. This settlement-lived it's richest period during the Assyrian Trade Colonies Period (1950-1700 BC), the period during which the commercial and cultural relations developed with Mesopotamia. After this period, the settlement was interrupted for a long time from 1700 BC to 800 BC. After 800 BC, the new settlement stage continued until the Ottoman period. Pollen analyses were carried out on the 393 cm long sediment core taken with Livingstone drilling equipment from the Engir Lake. Pollen analyses were also carried out on the newly acquired core of 717 cm (4850 years) length in addition to 393 cm (2300 years) sediment core taken with Livingstone drilling equipment from the Engir Lake. In addition, Troels-Smith analyses were carried out to evaluate the lake environment and basin, Loss-on-ignition analyses to determine the amount of organic matter. The pollen diagrams were drawn using Tilia 2.0.41 software and a chronology was created using the linear interpolation of the radiocarbon dating results. It has been tried to reach a more accurate result by comparing the data obtained from two sediment cores. According to the obtained preliminary data, the rates of AP (woody taxa) / NAP (grass taxa) and individual taxa in 4695-4440 BP indicate that the lake level is high in this period. An arid period was experienced between 4430-4300 BP. The low AP values at 4200 BP and the high NAP values reaching 95% indicate that there is a much more severe dry period than before. This period corresponds to the 4.2 event, one of the important dry and cold periods that took place in the Holocene. This time ends with a significant increase in AP values at ~3950 BP. The prosperity period in Kültepe between 3950-3700 BP is supported by the taxa of agricultural activities intensified in the pollen diagram. The rise in woody taxa in 1835, especially at Pinus, shows that it is a wet period. This period it continued until 1280 BP. An arid period was experienced between 1280 and 1030 BP. As well as the long periodic interruptions, It is understood that agricultural activities (fruit and cereal agriculture) were intensively carried out in the period between 4820-930 BP. From 930 onwards, it has been observed that the cereal cultivation especially around Kültepe has been intensified.

Keywords: Engir Lake, fossil Pollen, Kültepe, mid-late Holocene